

Zaterdag 20 april 1918 – ochtendeditie

Commission for relief in Belgium.

Bij koninklijk besluit van 11 dezer is aan de heer G Nauta, te Rotterdam, op zijn verzoek, eervol ontslag verleend uit zijn functie van regeringscommissaris bij de Commission for Relief in Belgium, onder dankbetuiging voor de diensten door hem als zodanig bewezen.

Havre, 19 april. Officieel. De aanval, die de Duitsers gisteren op het front Kippe-Langemark poogden te ondernemen, is op een bloedige mislukking voor hen uitgelopen. De documenten en kaarten, die op de gevangen genomen officieren zijn gevonden, getuigen van het gewicht, dat de vijand aan deze onderneming hechtte, welke sedert de 11^e april was voorbereid. Merkem, Luigem, Ashoop, Langewade en Bikschote moesten worden ingenomen en het IJzerkanaal, ten westen van Ieper, in de richting van Poperinge moest worden bereikt. Het doel was voorts om de terugtrekkende linkervleugel der geallieerden te omsingelen en vervolgens de aanval ten noorden van Bailleul in te zetten.

Men weet hoezeer de verwachtingen der Duitsers zijn beschaamd. De aanval op het Belgische front heeft tot een volkomen fiasco geleid. Het aantal gevangenen bedraagt 716. Een kanon van 77 cm, dat de Duitsers in allerijl naar een vooruitgeschoven post hadden gebracht, werd bij de eerste stoot buitgemaakt, evenals twee mijnwerpers en 42 machinegeweren. In de avond van 17 april was de Belgische linie geheel hersteld, terwijl de door gevangen officieren aangekondigde aanval, niet vermocht los te komen. Onze mannen hebben een schitterende dapperheid aan de dag gelegd onder het vuur van de vijandelijke batterijen; ons geschut heeft met een bewonderenswaardige voortvarendheid en moorddadige

nauwkeurigheid zijn schoten gericht, terwijl onze artillerievliegers van een weergaloze stoutmoedigheid hebben getuigd.

De infanterie was voortreffelijk in zijn tegenstand tegenover de aanvaller, die in aantal in de meerderheid was. Het garnizoen van Ashoop, onder bevel van een kapitein, waar om 8 u 30 's ochtends de eerste Duitse aanvalsgolven waren voorbij gedrongen, handhaafde zich onwrikbaar tot 2 uur in zijn stelling, totdat onze tegenaanval het kwam bevrijden. Een fusilleur-tirailleur, die de vijand zag terugtrekken, sprong op de borstwering van de loopgraaf om de schoten nauwkeuriger te richten. Onze reservetroepen wierpen zich zingend in de strijd en zwaaiden ondanks de regen van granaten met hun helmen om de vliegtuigen te begroeten, die op een hoogte van 25 tot 30 meter de Duitsers met machinegeweren bestookten. Onze vliegtuigen, die met kogels doorboord terugkeerden, vlogen zo laag, dat de ten gevolge van de ontploffende granaten opspattende aarde de bestuurders in het gezicht trof. De geestdrift der Belgen was onbeschrijflijk. Een Belgische divisie, die aan de strijd had deelgenomen, juichte bij het voorbijtrekken van het kwartier van de generale staf haar bevelhebber toe. De geestdrift is niet minder groot in de kantonnementen, waar de Duitse gevangenen, in groepen van 100 of 150 man, door onze cavaleristen met het karabijn in de vuist geleid, doortrekken.

Londen, 19 april. Officieel: Gisteren maakte het weer het onze vliegtuigen overdag onmogelijk om meer te doen dan boven het gebied van de slag lage verkenningen uit te voeren en enkele bommen te werpen. Vannacht werden 9 ton bommen op Bapaume, Armentières, Waasten en het spoorwegknooppunt van Chaulnes geworpen. Al onze toestellen zijn teruggekeerd.

Engeland en België.

Londen, 19 april. Heden heeft te Londen de eerste zitting van de Engels-Belgische commerciële commissie plaats gehad. Onder de besproken punten bevonden zich het herstel der Belgische industrieën na de oorlog, de levering van grondstoffen voor deze industrieën, alsmede de kwestie om de Belgische handel onafhankelijk van de Duitse invloed te maken. De vergadering hield zich verder bezig met de bespreking van de vraag welke fabrieksartikelen aan België kunnen worden geleverd en de kwestie van de vermeerdering van de invoer van Belgische artikelen naar Groot-Brittannië. Er werd de nadruk gelegd op het belang der Britse firma's om zich te interesseren in de economische wederopbouw van België.

De Belgische minister van justitie, Carton de Wiart, heeft, naar aanleiding van het vervangen der Belgische rechtbanken door Duitse in bezet België, de volgende verklaring afgelegd: Een mededeling van de Duitse gouverneur-generaal in het bezette gebied van België, van 26 maart, kondigt de oprichting aan van Duitse rechtbanken, die tot taak hebben de orde en de openbare veiligheid te handhaven. Tot aan het in werking treden van deze rechtbanken zijn de militaire commandanten belast met het bestraffen der misdaden en vergrijpen.

Om een dergelijk misbruik van gezag te rechtvaardigen, beroept het Duitse bestuur zich op de bepalingen van artikel 43 van de Haagse conventie, nopens de oorlogswetten en -gebruiken te land. Dit artikel 43 is echter op zichzelf voldoende om het nieuwe vergrijp tegenover het volkenrecht, waaraan het Duitse bestuur zich in België schuldig heeft gemaakt, te kenschetsen en te veroordelen. Volgens de bepalingen van dit artikel 43 oefent de bezettende macht slechts het feitelijk gezag uit. Het artikel verklaart nadrukkelijk dat, indien de bezettende macht in het belang der bezette gebieden alle maatregelen moet treffen om, zoveel haar mogelijk is, de orde en het

openbare leven te herstellen en te handhaven, zij de plicht heeft de in het land van kracht zijnde wetten volkomen te eerbiedigen. De Belgische rechterlijke macht, die sedert de eerste dag van de inval af niet heeft opgehouden recht te spreken, behoudt dus het recht dit in volkomen onafhankelijkheid te blijven uitoefenen. Gelijk een Duitse schrijver E. Löning heeft verklaard, in bewoordingen, die zich op wrede wijze tegen het Duitse gezag keren, moet de vijand, die een provincie bezet, bescherming verlenen tegen elke schending van het recht, dat door het gerechtelijke gezag wordt gehandhaafd. De vrijheid der rechtspraak moet gewaarborgd worden. Een rechter mag er niet in toestemmen een instrument van de vijand te worden."

Door de leden van het hof van beroep te Brussel te schorsen, die in stipte overeenstemming met de Belgische wetten hun plicht als rechters hebben gedaan; door drie van hun voormannen te deporteren, heeft de Duitse regering de onafhankelijkheid en de vrijheid van de rechterlijke macht in België geschonden. De instelling van een Duitse rechtspraak in België zet de kroon op de willekeurige maatregelen, die ten opzichte van de Belgische magistraten zijn getroffen. Evenals deze, waarvan ze een uitvloeisel is, vormt zij een nieuwe en bijzonder ernstige schending van de verplichtingen, waartoe Duitsland zich heeft gebonden door de 43^e Haagse conventie te ondertekenen. Ze zal de afkeuring en verontwaardiging wekken van allen, in welk land ook, die een gevoel van eerbied, aan de rechtspraak verschuldigd, hebben behouden.

Zaterdag 20 april 1918 – avondeditie

Berlijn, 20 april. Officieel middagbericht. Aan de slagfronten is de infanterieactie tot verkenningen beperkt gebleven.

Sterke vuurstrijd bij Wijtschate en Bailleul.

Londen, 20 april. Een correspondent van Reuters agentschap bij het Britse leger in Frankrijk seinde gisteren: In de loop van de ochtend hebben de Duitsers verscheidene aanvallen gedaan op onze stellingen aan het slagfront in Vlaanderen. Klaarblijkelijk echter waren die alle op betrekkelijk bescheiden schaal en werden ze volkomen succesvol afgeweerd.

Een aanvalspoging, die gedaan werd op onze linie bij de Kemmelberg, en die zich tot aanzienlijke uitbreiding had kunnen ontwikkelen, kwam enkel op een smal front tot uiting en schijnt volkomen te zijn afgeslagen. Het is bekend, dat de Duitsers divisies van speciale bergtroepen hadden opgevoerd om deel te nemen aan de poging om de kleine reeks heuvels, die oostwaarts van Cassel loopt, in te nemen. Daaronder zijn Alpenkorpsen. De aard van deze troepen blijkt uit een brief, die in onze handen is gevallen, en die geschreven was door officier van het Alpenkorps. Deze verklaarde: "We hadden ons voorgenomen om opnieuw meedogenloos te plunderen; bij het Alpenkorps zijn we daarmee vertrouwd."

Onlangs gemaakte gevangenen hebben hun verbazing en ongerustheid betuigd over de verschijning van Franse troepen in Vlaanderen. Men had de Duitsers te verstaan gegeven dat het grote oogmerk van het huidige offensief was om de twee legers (het Britse en het Franse) van elkaar te scheiden. Thans beseffen zij dat de uitwerking tot dusver geweest is, de samenwerking van die beide legers te bevestigen tot een graad als wellicht nog nooit was vertoond sinds de dagen van de terugtocht bij Bergen.

Velen van de Britse troepen in Vlaanderen hadden tot dusver de Franse troepen nog nooit aan het vechten gezien; en ze geven uiting aan hun bewondering voor hun onstuimigheid en hun schranderheid

in het gevecht. De poilu's antwoorden van hun kant met ongeveer de lof voor de vasthoudendheid, waarmee de Tommies vochten tegen een overweldigende overmacht. Een zo innige wapenbroederschap sluit een grote belofte in. Het tempo, waarmee de vijand zijn mensenmateriaal verbruikt, kan misschien niet beter worden in het licht gesteld dan door de wijze waarop hij de lichte 1919 bezigt. Gevangenen behorend tot de 51^e divisie verklaren dat elk regiment tenminste voor de helft bestaat uit rekruten van de lichte 1919.

Londen, 20 april. Gibbs schrijft: In het noorden tussen Wijtschate en Bailleul, waar de Fransen met de Engelsen samen vechten, zijn er geen andere aanvallen op grote schaal gedaan. Na voorbereidende pogingen om de heuvel van Kemmel te nemen, die gemakkelijk afgeslagen werden, pauzeert de vijand nu blijkbaar, voor hij een nieuwe slag tracht te slaan met het volle gewicht van troepen, die in het bijzonder geoefend zijn voor berggevechten, zoals de jagers, het 11^e regiment Beieren en het Alpenkorps uit de bergachtige districten in Duitsland.

Londen, 19 april. De officiële correspondent bij de Australische troepen in Frankrijk seint: Voor de tweede maal werden de Australische troepen tot wanhopige tegenaanvallen in het vuur geworpen op het oude slagveld van Mesen. De Australische troepen geven er verre de voorkeur aan om gerekend te worden – en dat worden zij – onder de divisies die deze roemrijke verdediging hebben volgehouden, dan dat zij de dubbelzinnige loftuitingen zouden aanvaarden, die de Duitsers hen met vijandige oogmerken brengen.

Havre, 19 april. De minister van oorlog, generaal de Ceuninck heeft een permanente commissie van toezicht op de toepassing van de wet van 2 juli 1913 nopens het taalgebruik in het leger ingesteld. Tot voorzitter van de commissie zal een generaal en tot leden officieren, uit elke divisie één, worden benoemd. De commissie zal onder

rechtstreeks gezag van de minister staan. De voorzitter en de leden der commissie moeten de twee talen (Vlaams en Frans) grondig kennen.

Havre, 20 april. De ministerraad, gisteravond onder voorzitterschap van baron de Broqueville, heeft, na onderzoek van de politieke en militaire toestand, een besluitwet aangenomen, volgens dewelke de zonen en kleinzonen van de bewoners van dat gedeelte van Limburg, dat vroeger deel van België heeft uitgemaakt, bevoegd zijn deel te nemen in het Belgische leger.

Havre, 20 april. Als beloning voor de dappere daden van de Belgische koloniale troepen tijdens de veldtocht in Afrika, mogen het 1^e, 2^e, 3^e en 4^e regiment koloniale troepen de naam Tabora op het vaandel laten borduren. Het 1^e regiment maar bovendien ook nog de naam Loelangoeroe in het vaandel voeren. Ook de 2^e batterij van St.-Chamond mag deze naam op de kanonnen laten zetten. Een sectie van de eerste batterij van St.-Chamond zal de naam Liaga op de kanonnen voeren.

Het Belgische gedenkteken te Amersfoort.

Een grote stenen zuil met bloemsluier om een medaillon en een slapjes wenende vrouwenfiguur, of – hetgeen enkelen wel gewent hadden – een geheel van geïmiteerd arduin met troosteloze banale beelden van droefheid en hoop in geïmiteerd brons, een van die "monumenten" welke in vredestijd met kettingen omringd stonden, en zich thans wel bij middel van aan staande granaten bevestigde lansen het weinig eerbiedige publiek van het lijf zullen moeten houden – met één woord, een belediging voor het landschap waarin het moet staan, is, tot heil der geduldige mensheid en van de goede faam van de Belgische smaak, het te Amersfoort gebouwde Belgische gedenkteken niet geworden. Hier is gelukkig gebroken met een sleur

die op dergelijke werken met nog machtiger greep schijnt te wegen dan op de gebouwen voor het menselijk gebruik; met eenvoud en duidelijkheid hebben hun invloed laten gelden: omgeving, beschikbare materialen, wetten van evenwicht, van compositie en ritme, welke steeds de leidraad van alle goede bouwkunst zijn geweest en zullen blijven. Hoe de bouwmeester, de Vlaming Huib Hoste, die grondbeginselen in zijn werk heeft doen heersen wil ik hier, door een beschrijving, trachten duidelijk te maken.

Opgevat als een herinnering aan het verblijf der Belgen in Nederland, is het gedenkteken gebouwd door het toedoen van de Belgische werkscholen voor geïnterneerde Belgische soldaten in Nederland gesticht. Een Belg, Huib Hoste, heeft het ontworpen; Belgische geïnterneerden hebben het metselwerk opgetrokken. Voor het beeldhouwwerk is de medewerking ingeroepen van een Nederlander, Hildo Krop, en van een Zwitser, François Gos, terwijl het weinige glaswerk van de Nederlander Bogtman is. De tuinaanleg (waarvan echter nog niets tot stand is gebracht, en welke, helaas, slechts gewijzigd zal uitgevoerd worden) is ontworpen door de Belg Louis van der Swaelmen.

Als materiaal is in het land van de baksteen, de baksteen gebruikt, terwijl het beeldhouwwerk van gemetalliseerd beton is; dat is te zeggen van beton dat, door bewerking met een metaalzout, een andere kleur heeft gekregen dan de vale cementkleur – een procédé dat bij hem, die het toepast, een zekere smaak vordert en een zuiver begrip der eisen, gesteld door de kunst van het bouwen en sieren; bij gebreke waarvan het zo gevaarlijk wordt om te hanteren als vuur door kinderen. Hier is voor het buitenwerk een bruingele kleur gekozen, die bij de baksteen goed staat, terwijl de tonaliteit van enkele koppen, die binnen staan, veel minder voldoet.

Het gedenkteken is buiten Amersfoort gebouwd, ter plaatse genaamd "De Berg". Deze berg is, zoals ge weet, een met heesters bedekte heuvelrug, die een groots en traag landschap beheerst, waar roze heidevlakten afwisselen met diepten van sombere sparrenbossen, tot de wazige Hollandse horizon toe.

Ondanks de nabijheid der onzichtbare stad, hoort men hier het vervaarlijke geweld der eenzaamheid. Geen storende beelden van menselijk bedrijf: noch de frivoliteit van villa's, noch schamele achterbuurten, die tragische uitwassen der steden; geen fabriek, geen schoorsteen in het zicht. Slechts een paar wegen. Nauwelijks een bebouwde akker of een weide. In de verte, een enkele kerktoren, die boven een zee van groen uitkomt, als een uitgestorven baak. Op de grote verkeerswegen, die trouwens van de voet van het monument verwijderd blijven, slechts een paar voorbijgangers, in deze tijd van het jaar, en dan nog zijn het een paar geïnterneerde Belgen, of een schamel vluchtelingengezin, dat naar zijn plankenwoning in het nabije Elisabethdorp terugkeert.

Men begint het gegeven te overzien. Op dit ogenblik zijn we juist even ver gevorderd als de architect, toen hij de bouw ter hand nam. Thans volgen wij hem in de oplossing van het probleem.

Het gedenkteken bestaat uit twee delen. Op de top van de heuvel zelf verheft zich een monumentale opbouw, bestaand uit drie ongeveer op hetzelfde plan staande vierkante torens, door twee terugspringende penanten verbonden. Het geheel is breder dan het hoog is (breedte: 18 m; hoogte: 14 m voor de middentoren; 12 m voor de beide flanktorens). De genoemde terugspringende penanten zijn weer iets lager. Het geheel is heel sober gehouden, en opgeluisterd door beeldhouwwerk.

Door de afwisseling der drie opstaande elementen met de twee rustige vlakken der penanten, is een gelukkig en eenvoudig ritme verwezenlijkt, zoals het in de beschreven omgeving past. Er is noch overlading van architecturale motieven, noch zucht naar virtuositeit. Een paar verticale ribben in de buitentorens en één enkele horizontale rib boven negen ruime bloembakken met een fontein, die aan de voet van het monument liggen, verbinden als het ware de verscheidene delen van de constructie. Doch men voelt duidelijk hoe de bouwmeester eerst en vooral gedacht heeft aan de verhouding van massa's en vlakken, van licht en schaduw, aan de harmonie van het geheel.

Aan de achterkant tekent zich tegen ieder penant, achter een spel van lichte bakstenen zuilen, de holte van een trappenhuis af, langs waar men toegang verleent tot een cel in de middentoren: hier staan, op een steen, de namen van de bestuursleden der vakscholen gebeiteld, en op een andere, een reeds onvolledige lijst van overleden geïnterneerden. Daarboven een tweede cel, welke uitkomt op een galerij boven beide penanten, vanwaar men een verrukkelijk vergezicht ontdekt.

In de bovenste cel zijn enkele door geïnterneerden geboetseerde portretten tegen de wand aangebracht: koningin Wilhelmina, koning Albert, baron Fallon, generaal Onnen, en anderen. Het was zeker een vriendelijke bedoeling, geïnterneerden hier ook aan het werk te stellen, doch over de uitslag wil ik maar liever zwijgen ...

Het monumentale beeldhouwwerk op de wanden van de hier beschreven opbouw is van François Gos. Aan de voorkant, tegen de bovenhelft van de flanktorens, twee stevige beelden in haut-relief: het vakonderwijs gesymboliseerd door een staande smid die even rust, beide vuisten gekruist op de steel van zijn hamer, overeind op het aambeeld geplaatst; en de opvoedende taak van de vrouw: een

moeder met haar kind voor zich staande. Over de penanten en de middentoren, loopt een belangrijk bas-reliëf. Het verbeeldt de terugkeer naar België: tussen een Belgische soldaat zonder wapens, die aan de ploeg staat, en een vrouw, die de in het gastvrije vreemde land opgedane oogst torst, loopt een rij kinderen, welke elkaar de hand reiken. Vanachter, tegen de middentoren, een grote vrede, vier meter hoog.

Uit het beeldhouwwerk van Gos spreekt de nodige eenvoud, een doelmatig zoeken naar de expressieve lijn, een voldoende inzicht in de eisen, gesteld aan een decoratieve kunst, welke in verband met bouwkunst moet werken en door haar beheerst wordt; men heeft echter de indruk, dat de techniek van de kunstenaar zijn bedoelingen slechts onvoldoende tot uiting brengt. Er is ook lieflijkheid in deze kunst, ritme en sierlijkheid in de rij der kinderen, die als een slinger van liefde de man en de vrouw verenigen: doch, in een monumentaal openluchtwerk is meer vastheid nodig, een sprekender plastiekuitbeelding. De schilder Gos is zeker boven de beeldhouwer Gos te verkiezen; nochtans moet hier nog aan toegevoegd worden, dat de tijd de kunstenaar zeer karig toegemeten is, en dat men hier dus niet over de volle maat van zijn talent kan oordelen.